

Recviescat in pace Pascal Benteoiu!

Bunicia mi-a servit cea mai importantă lecție de pedagogie: noi oamenii învățăm mai întâi cuvintele pe care ulterior le umplem cu conținuturile lor, unele fiind chiar polisemantice. Printre aceste cuvinte însușite de mine încă în copilărie, se numără și *noblețe*, cu întreaga sa suită lexicografică: *nobil*, *înnobilare* etc. dar toate cu semnificația denaturată de ideologia comunistă, care încărcase întreaga familie de cuvinte cu semnificații negative. Unele dintre ele nu au ieșit din ticurile verbale ale unor preținși muzicologi de astăzi, mai ales vorbitori de radio, care nu au reușit să înțeleagă că fără nobilul Esterhazy - cu prețiozitate numit Esterhazy - și fără contele Colloredo noi nu am avea astăzi - nu *torta Esterhazy* și hotelul Colloredo - dar n-am avea minunata creație a lui Haydn și Mozart, aflați în calitate de capelmaștri ai orchestrelor celor „condamnați” pentru că făceau parte din „tagma asupritorilor”

Pentru prima dată în viața mea m-am întâlnit cu noblețea maestrului Pascal Benteoiu. Cred că eram la Piatra Neamț, unde magistrul își uimea auditoriul cu modestia, cu generozitatea, dar mai ales cu știința sa despre muzică.

În iconomia sa, Dumnezeu mi-a scos în cale o simbioză de excepție - s-ar putea să fie unica - a nobleței și modestiei, calități umane intrate în dizgrație și în timpurile noastre deoarece par antinomice. Maestrul Pascal Benteoiu a fost pentru mine - e dureros că folosesc perfectul compus și nu prezentul - întruchiparea acestei „antinomii”. Până la el nu am avut ocazia să mă întâlnesc cu întruchiparea nobleței conjugată în cel mai armonios mod, cu modestia.

Credeam că modestia este doar o calitate livrescă, prezentă doar în imaginația romancierilor, dar Creatorul mi-a arătat cu degetul întins (ca-n *Facerea lumii* a lui Michelangelo) spre autorul *Capodoperelor enesciene*. Cred că intrarea în universul genialului său înaintaș, a cărui creație a investigat-o și a pus umărul la ieșirea ei spre public, i-a dat o mare satisfacție pe care a trăit-o în tăcere și rugă. L-am întrebat odată dacă nu vrea să revină asupra unora dintre paginile *Capodoperelor*. Răspunsul m-a lăsat mut și muțenia aceasta a durat până atunci când am aflat că a trecut la cele veșnice: „Nu, domnule Vasile, pentru că aş scrie o altă carte!”.

Să sperăm că s-a bucurat măcar de tălmăcirea cărții în limba pe care personajul adorat de el o vorbea cu ilustrații săi dascăli vienezi.

Nobilul Benteoiu, care a fost nevoit să-și plătească și el tributul idolului său, își etala blazonul de la „bună ziua”, care nu era pentru el convențional, ci se extindea pe o scară largă a semnificațiilor pe care numai sinceritatea cu care-l adresa și cu fața zâmbitoare o putea susține.

Am admirat - iarăși folosesc timpul trecut și îmi reproșez că nu am fost în stare să i-o spun - noblețea

maestrului, dublată de o înțelepciune pe care o exprima chipul său blând, pentru că ele se asociau cu un profesionalism autentic.

Îl știam deja unul dintre evangheliștii Noului Testament al lui George Enescu și îmi pare rău că nu am reușit să-i spun, ca lui Titus Moisescu, că excesul de modestie devine păcat. Îmi mai pare rău și pentru că nu i-am spus-o când nu m-ar fi crezut că l-am admirat pentru ceea ce lasă posterității: o creație europeană și o exegeză pe care Enescu însuși ar fi admirat-o și ar fi apreciat-o, așa cum a făcut-o cu George Breazu când i-a mulțumit pentru locul ce i-l găsisse în *Patrium carmen*.

Noblețea, înțelepciunea și creația sa, dublată de activitatea muzicologică ce înscriu noi pagini în istoria muzicii românești și europene, sunt simboluri care explică gestul său de a refuza titlul de academician. Locul său în istoria muzicii românești și europene este mai important.

Recviescat in pace Stimate Maestre!

Vasile VASILE

Gânduri de rămas bun

Cu puțin timp în urmă mi-a spus zâmbind senin și fără urmă de regret „aș vrea să plec așa cum am venit, în vârful picioarelor fără cuvântări sau

comemorări” - era cea din urmă din lungul șir de vorbe cu neputință de uitat; prima a venit acum 45 de ani, curând după providențiala întâlnire când vorbeam despre destinul eroului central din Hamlet și când mi-a spus cu convingere puternică privindu-mă în față: *Moartea nu există!*

De atunci încerc să mă conving că este așa mai cu seamă în anii din urmă când se face tot mai gol și mai frig în jurul meu.

Între cele două, nenumărate sunt împrejurările pe care le retrăiesc cu dureroasă realitate în care mi-a dăruit cu generozitate din preaplina înțelepciunii sale profund morale. La începutul pregătirii pentru prima audiție absolută cu *Hamlet* am lucrat o lună zi de zi, și aceasta a fost pentru mine mai mult decât un curs complet de Masterat în cele mai diferite domenii ale muzicii.

Niciodată nu pot asculta o pagină de Jazz fără a retrăi deosebita mândrie pe care o simțeam la concertul lui Duke Ellington unde mi-a făcut cadou locul de lângă el și unde m-a prezentat tuturor (și era acolo toată elita muzicală a momentului), ca pe unul din cei mai apropiați prieteni. Este adevărat că atunci cei 15 ani de viață care ne despărțeau nu se vedeau mai deloc, dar el era o personalitate uriașă, iar eu un mare anonim. Așa m-a făcut să mă simt de când m-a primit în universul familiei sale, ridicându-mă mai mult ca toți cei pe care i-am întâlnit apoi în viața mea profesională. Astfel, cele 2 săptămâni de la Iași prilejuite de înregistrarea operei *Amorul Doctor* și a concertului care a urmat, au fost o revărsare de spiritualitate, cultură, căldura umană, exigență și prietenie în modul cel mai frumos cu putință, iar serile de la Cumpătul sau din peregrinările prin

împrejurimile Predealului, unde mi-a bucurat casa de câteva ori, au fost toate pagini de viață care nu-și pierd nimic din realitate cu trecerea vremii și care mă fac să sper că într-adevăr moartea nu există, ci este doar o parte inevitabilă a miracolului divin numit Viață. Ca să știm bine unde s-a situat în incontestabila modestie a conștiinței de sine, îmi amintesc una din repetițiile pentru prima audiție absolută la „Flacări Negre”. Doina Micu în calitatea sa de profesor la Conservator era în căutare veșnică de ceea ce propaganda timpului numea muzică patriotică: „Maestre, dar ceva muzică patriotică nu ne scrieți și pentru copii noștri?” Privind-o șăgalnic i-a răspuns foarte serios: „Doina dragă, dar muzica mea este toată, dar absolut toată PATRIOTICĂ”. Cu gândul la tot ce ne-a legat, dar întâi de orice la cele 4 titluri pe care mi-a oferit onoarea să le prezint în primă audiție absolută, simt că tristețea profundă se retrage în spate fără a dispărea, lăsând locul unei resemnări demne care mă face să spun cu pietate cuvintele atât de minunat ilustrate în corul final al operei *Hamlet*: „Noapte bună, dulce Prinț”.

Florin DIACONESCU

Așa l-am cunoscut pe maestrul Pascal Bentoiu

Era 4 ianuarie 1978... La parterul Ateneului Român, într-unul din spațiile destinate Uniunii Compozitorilor după evacuarea sa din Palatul Cantacuzino în urma marelui cutremur din 1977, a avut loc prima mea întâlnire cu membrii Biroului simfonic, nume prestigioase ale componisticii românești, despre care studiasem câte ceva la cursul de istoria muzicii românești din cadrul Conservatorului *Ciprian Porumbescu*. Alături de maestrul Wilhelm G. Berger, secretarul Secției de muzică simfonică, operă, vocal-sinfonică, concertantă și camerală, din comisie făceau parte compozitorii: Pascal Bentoiu, Dumitru Bughici, Corneliu D. Georgescu, Liviu Glodeanu, Theodor Grigoriu, Mircea Istrate, Ștefan Niculescu, Zeno Vancea și Anatol Vieru. În acea memorabilă seară, între orele 17-23 au fost luate în discuție candidaturile lucrărilor ce urmau a fi recomandate la Premiile Uniunii Compozitorilor, pe anii 1976 - 1977, fiecare lucrare fiind supusă votului secret. Pe categorii de genuri, au fost alese cele mai valoroase opusuri. Pentru anul 1976: Opera *Iona* de A. Vieru, *Melodie infinită* de Th. Grigoriu, *Concertul pentru clarinet și orchestră* de A. Stroe, *Cvintetul pentru alături* de D. Bughici, și piesa electronică *Rota* aparținând compozitorului Corneliu Cezar.

Dintre lucrările prezentate în cursul anului 1977, Biroul simfonic a desemnat următoarele compoziții: Opera *Poesis* de Gheorghe Dumitrescu, oratoriul *Un pământ numit România* de Liviu Glodeanu, *Cantata epică 1948* de Wilhelm G. Berger, *Simfonia a II-a* de Walter M. Klepper, *Eminesciana III* de Pascal Bentoiu, *Concertul pentru violă și orchestră* de Myriam Marbe și *Cvintetul cu pian nr. 2* de Ludovic Feldman.

Din acel an și până în prezent am avut onoarea, unicul privilegiu și bucuria de a asista la analiza și

dezbaterele de idei lansate în urma audierii a mii de lucrări prezentate în cadrul Biroului Secției instrumentale și multimedia (cum a fost redefinită recent, în Statutul Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor).

Din noianul amintirilor celor 38 de ani răzbat întâmplări memorabile, când au fost prezentate capodopere ale componisticii românești, dintre care am ales câteva ... Mă voi opri la *Simfonia a 5-a, în Re major*, de George Enescu, recuperată din seria manuscriselor enesciene de către maestrul Pascal Bentoiu, prezentată în 30 octombrie 1996 membrilor Biroului, din care făceau parte: Octavian Nemescu, Liviu Dănceanu, Dan Dediu, Tiberiu Olah, Valentin Petculescu, Adrian Rațiu, Doina Rotaru. Din relatările maestrului Bentoiu, Enescu orchestrase două treimi din prima parte, restul lucrării fiind compus în schiță, în sisteme de câte patru portative. Pentru a pătrunde în labirintul suprapunerilor liniilor și indicațiilor de

orchestrație notate în schițe, cu diferite nuanțe de cerneală, maestrul Bentoiu a recurs la xeroxarea în culori a manuscrisului enescian pe care ni l-a prezentat, ceea ce l-a determinat pe regretatul Adrian Rațiu să exclame că *nici Sherlock Holmes nu ar fi reușit să deslușească firul desfășurării componistice*. Un demers facil, pentru autorul care parcursese, cu o excepțională capacitate analitică cele 25 de opusuri selectate din creația enesciană, o abilită pledoarie estetică, concretizată în volumul *Capodopere enesciene* (tradus ulterior în limbile engleză și germană).

Simfonia a 4-a de George Enescu, a fost prezentată și audiată la 15 octombrie 1997 de către membrii Biroului simfonic, ce-i includea pe compozitorii Octavian

Nemescu, Dumitru Capoianu, Myriam Marbe, Ștefan Niculescu, Adrian Rațiu, Doina Rotaru. În prezentarea sa, maestrul Bentoiu ne-a dezvăluit etapele descifrării manuscrisului. Schițele complete, pline de ștersături și adnotări asemănătoare unei lucrări abstracte, conțineau linia melodică și armoniile, dar lipsea orchestrația, proiectarea spațiului sonor. Era orchestrată numai prima parte, maestrul Bentoiu continuând orchestrarea celorlalte părți, păstrând aceeași formație utilizată de Enescu în prima parte. Un demers facil, întregit și de studiul viorii din adolescență, pentru autorul poemului simfonic *Luceafărul*, închinat memoriei lui George Enescu, realizat cu o subtilă unduire coloristică a frazei muzicale, fidelă stilului enescian.

În anul 2001, în urma provocării lansate de maestrul Octavian L. Cosma, am purces la parcurgerea etapelor prevăzute în vederea elaborării unei teze de doctorat, având ca subiect *Concertul instrumental în creația lui Pascal Bentoiu*. Sprijinul acordat cu generozitate, audițiile și explicațiile maestrului Bentoiu m-au călăuzit în descifrarea construcției arhitectonice, a modurilor utilizate, a etosului fiecărei lucrări în parte, a specificității limbajului muzical.

M-am numărat printre prietenii acceptați în casa maestrului, până în ultimele sale luni de viață; îi relatam despre lucrările recente audiate la Biroul simfonic, evenimentele petrecute în cadrul Uniunii. Uneori, mă răsfața, ascultând împreună câte lucrare, sau o nouă înregistrare primită, cum a fost, printre altele, a *Simfoniei a*

